

Fördjupning, presentation.

Höga Kusten

Nr	Bild	Text i bild	Speakermanus, innehåll
1			
2		<p>Höga kusten – i ett gränsöverskridande världsarv</p>	<p>Höga Kusten, med sin landhöjning och sitt särpräglade landskap, upptogs på FN-organets Unescos världsarvslista år 2000.</p> <p>Foto: Rodas och Alexandrescu Kälaviken, Höga Kusten.</p>
3		<p>Våra unika värden – vårt ansvar</p> <p>Grand canyon, Galapagosöarna, Påskön, Sveaborg, Falu koppargruva, Auschwitz Birkenau, Kinesiska muren, Pyramiderna, Höga Kusten/Kvarkens skärgård, Frihetsgudinnan, Versailles, Petra Stonehenge, Vest norskt fjord-landskap, Ilulissat isfjord med flera.</p>	<p>Ett världsarv vittnar på ett unikt sätt om jordens och människans historia. I hela världen finns år 2010 närmare 900 världsarv, varav 21 går över flera nationers gränser. Ett världsarv kan vara ett kulturarv, ett naturarv eller en kombination av båda. Höga Kusten/Kvarkens skärgård, som är ett naturarv, är i fint sällskap med bl.a. Grand Canyon i USA och Galapagosöarna i Ecuador! Utnämningen ställer krav på att värna, vårda och visa världsarvet.</p> <p>Höga Kusten/Kvarkens skärgård kan man se den pågående landhöjningen och hur inlandsisen format naturen och skapat speciella geologiska formationer. Höga Kusten/Kvarkens skärgård är den plats på jorden där man bäst kan iaktta spår av inlandsisens framfart och vad landhöjning är.</p>

			<p>Höga Kusten/Kvarkens skärgårds unika värden är geologiska formationer som kalottberg och De Geer-moräner.</p> <p>Världsarven tillhör alla människor. De är oersättliga källor till välmående, kunskap och inspiration.</p> <p>Unescos världsarvskonvention: Konventionen förbinder världsarvet att förvalta och bevara de unika värdena till kommande generationer. Ansvariga för samordningen av förvaltningen är: Länsstyrelsen Västernorrland, Sverige och Forststyrelsen, Finland.</p> <p>Foto: Dragos Alexandrescu, Patricia Rodas, Anita Storm, Tomas Birkö, Jonas Salmonsson.</p>
4			<p>Sedan 2006 ingår Höga Kusten i det gränsöverskridande världsarvet Höga Kusten/Kvarkens skärgård.</p> <p>HÖGA KUSTEN 20 kilometer bred, 80 kilometer lång</p> <p>Areal: 142 500 ha, varav 56 % hav. Ett dramatiskt landskap med höga, branta berg och smala vikar. Världens högst belägna strandlinje 286 meter över havet på Skuleberget. Kommuner: Kramfors, Örnsköldsvik.</p> <p>KVARKENS SKÄRGÅRD 70 kilometer bred, 60 kilometer lång</p> <p>Areal: 194 400 ha, varav 85 % hav. Ett flackt stenigt skärgårdslandskap med tusentals</p>

			<p>öar, kobbar och skär. Den högsta punkten är endast 20 meter över havet. Ny landyta motsvarande 150 fotbollsplaner växer fram varje år.</p> <p>Kommuner: Korsnäs, Malax, Vasa, Korsholm och Vörå.</p>
5		Höga Kusten	<p>Höga Kusten ligger vid Bottenhavet, en del av Östersjön – jordens enda brackvattenhav. Höga Kusten, som området kallas sedan 1970-talet, sträcker sig tio mil längs kusten, från Skags udde i norr till Höga Kusten-bron i söder i Västernorrlands län.</p> <p>Höga Kustens speciella topografi innebär att det inom ett begränsat område finns flera olika typer av havsområden från grunda havsvikar till öppna fjärdar och stora vattendjup – 293 meter som mest.</p>
6		Under en tjock och tung is	<p>För ungefär 22 000 år sedan var Sverige täckt av inlandsis. Isen var som tjockast över Höga Kusten – hela tre kilometer tjock . Den tunga isen pressade ner jordskorpan hela 800 meter. Den här kalla perioden med inlandsis kallas för Weichsel. När klimatet sen blev varmare började isen att smälta.</p>
7		Landet höjs – 8 mm per år	<p>När så isen började smälta återgår landskapet långsamt till sitt ursprungliga läge. Det är i princip förklaringen till den stora landhöjningen på nära 800 meter efter att Weichselistiden nådde sitt maximum. Där jordskorpan var som mest nertryckt, har den totala land-höjningen varit som störst. Ingen annanstans i världen har den totala landhöjningen ovan havsytan</p>

			<p>varit så stor som i Höga Kustenområdet.</p> <p>Till att börja med gick landhöjningen fort, nu är den cirka 8 millimeter per år. Foto: Trysunda, Skrubban, Höga Kusten.</p>
8		För 10 500 år sedan	<p>A. För 10 500 år sedan låg iskanten vid Höga Kusten. De högre delarna av Höga kusten sticker upp som öar och skär. Landet hade vid den här tiden redan höjt sig nära 500 meter efter istidens maximum. Landhöjningstakten var då som snabbast cirka 10 cm/år eller 10 meter på 100 år.</p> <p>B. För 7 000 år sedan var inlandsisen borta sedan länge och landet hade höjts 200 meter. En del öar har vuxit samman och förenats med fastlandet, nya öar hade dykt upp och bildar ett skärgårdslandskap.</p> <p>C. Idag har landet höjt sig ytterligare cirka 100 meter – alltså totalt 800 meter sedan landet började höga sig. Skärgårdslandskapet har vuxit ihop med det kuperade landskapet, med smala dalgångar mellan branta berg, djupa fjärdar och en skärgård med höga, branta öar. Dalgångarna var förr havsvikar som nu grundats upp. Det sediment som avsatts har blivit bra jordbruksmark.</p> <p>I framtiden, när landet har rest sig ytterligare, har kusten ändrats radikalt så att Sverige vuxit samman med Finland vid Kvarkens norra del. Höga Kustens kustlinje har inte förändrats så mycket på grund av det stora havsdjupet utanför kusten. Men fler öar har vuxit ihop med</p>

			<p>fastlandet och fjärdar har snörpts av och bildat insjöar. Många av dagens sjöar har blivit mindre på grund av sedimentavsättning och igenväxning.</p> <p>Teorierna kring detta varierar, liksom forskningsrönen om när en ny istid är i antågande. Det dröjer 50 000 år menar ledande forskare inom området.</p>
9		<p>Högsta kustlinjen</p>	<p>Speciellt med Höga kusten, förutom den stora landhöjningen, är att högsta kustlinjen (HK) ligger så nära den nuvarande havsstrandlinjen. Ibland är det bara någon kilometer emellan. Från den Högsta Kustlinjen på Skuleberget, 286 meter ovanför den nuvarande strandlinjen, kan man tydligt se havet. Högsta kustlinjen är den nivå som havet nådde som högst i samband med isavsmältningen.</p>
10		<p>Kalottberg</p> <p>Skuleberget (2009)</p>	<p>Höga Kusten är ett unikt exempel på hur geologiska krafter drastiskt har präglat ett landområde på relativt kort tid. Exempel på de speciella företeelser som uppstått är kalottberg, som med mössor av skog markerar den högsta kustlinjen.</p> <p>Kalotterna består av morän och har inte påverkats av havets vågor eftersom de stack upp som små öar ur havet efter att inlandsisen smält. Bergets sluttningar har däremot spolats kala av havet.</p> <p>Kalotten nedre gräns ligger därför vid den så kallade högsta kustlinjen 286 meter över havets nuvarande nivå.</p>

11		<p>Klapperfält</p> <p>Högklinten (2009)</p>	<p>När landet höjde sig blev strändernas lager av jord och sten hårt ansatta av havets bränningar. I branta partier rensolades berget helt. Sorteringen gjorde att finkornigt material följde med ut i havet och gav upphov till sediment, medan de grova och tunga bara flyttades korta sträckor eller blev kvar. Stenarna rullade mot varandra, kantigheter nöttes ner och blev det som idag är klapperfält med runda, släta stenar.</p> <p>I klapperfälten finns alla möjliga bergarter, eftersom många stenar följde inlandsisen lång väg. Stenar i olika färger tillsammans med den gröna kartlaven gör klapperfälten brokigt färggranna.</p> <p>De svärbemästrade fälten har också kallats för djävulsåkrar. Linné kallade dem mer poetiskt för Neptuni åkrar efter havsguden Neptunus.</p> <p>Foto: Högklinten, Höga Kusten, 2009</p>
12		<p>Avsnörda havsvikar</p> <p>Häggvik</p>	<p>Ända sedan isen lämnade området har havsområden grundats upp. Ofta har förbindelsen till havet stängts och insjöar har bildats som ibland har vidareutvecklats till våtmarker. I många sjöar finns det därför brackvatten-arter som i vanliga fall finns i havet.</p> <p>En del är marina relikter från tidigare perioder då Östersjön var ett saltare hav med en högre salthalt än idag. Landhöjningens effekter avspeglas även i det marina livet och i sjösystemen!</p> <p>Foto: Milly Lundstedt, 2010.</p>

<p>13</p>		<p>Välsvarvade grottor</p> <p>Räckebergskyrkan</p>	<p>Den pågående landhöjningen gör att nya landområden utsätts för havets kraft och vågornas bränningar. I särskilt exponerade lägen har grottor svarvats ut i bergsbranter. Exempel på tunnelgrottor finns på norra Ulvön, Högbonden och på 105 meters höjd på Mjältön. Grottorna har bildats på så kort tid som cirka 500 år.</p> <p>På Skuleberget finns en annan typ av grotta, som bildats genom frostbildning och vittring. Kungsgrottan, som den kallas, påstås ha varit tillhåll för rövare.</p> <p>Arkeologer har hittat spår som sannolikt visar på tillfälliga boplatser vid 160 metersnivån på berget.</p> <p>Foto: Tomas Birkö.</p>
<p>14</p>		<p>Varför SÅ hög?</p> <p>Värns</p>	<p>Höga Kusten är den enda kuperade kuststräcka runt Östersjön, förutom Gotland. Höjdskillnaden i världsarvet uppstod långt innan istider och landhöjning. Orsaken till att Höga Kusten är hög och kuperad tror forskarna beror på att magman i jordens inre rörde sig och pressade upp och veckade jordskorpan till branta berg. Men Kvarkens skärgård förblev flack. Efter denna händelse har såväl höga som låga kusten under miljontals år bearbetats av flera istider.</p> <p>En vanlig missuppfattning är att Höga Kusten har blivit så hög på grund av landhöjningen och isens påverkan. Man kan tro att isen är en uppbyggande kraft, med sina avsättningar av jordarter och formationer, men det är precis tvärtom. Isen skrapar av landytan</p>

			<p>och verkar nedbrytande och får naturen att gå mot en flack, nereroderad yta = peneplan .</p> <p>Foto: Fäberget, Höga Kusten, 2009.</p>
15			<p>Berggrunden i Kvarken och i Höga Kusten består av rötterna av en gammal nednött bergskedja, som en gång i tiden kan ha varit lika hög som Himalaya. Bergskedjan bildades för mellan 1900 och 1750 miljoner år sedan, då två kontinentalplattor kolliderade med varandra. Denna berggrund består både av sedimentära bergarter (främst gråvacka) och magmatiska bergarter (främst olika sorters graniter).</p> <p>De vanligaste bergarterna i Höga Kusten är Nordingrågranit, diabas, gabbro, anortosit samt att det även finns lite sandsten. Längst västerut i världsarvet Höga Kusten finns det urberg som utgörs av graniter och gnejser/gråvackor.</p> <p>Höga Kustens berg är alltså delvis yngre och mindre nedslipade än på den finska sidan, som består av ett gammalt urberg som under 1800 miljoner år genomgått olika nedbrytande processer. Under de senaste 2,6 miljoner åren (kvartärtiden) har upprepade istider gjort den sista finslipningen.</p>
16		<p>Nordingrågranit</p>	<p>Nordingrågranit, en typ av rapakivi, har blivit något av en signatur för Höga Kusten. Namnet Rapakivi betyder "vittrad sten" eller "förvittrad granit" på finska, vilket syftar på bergartens benägenhet att vittra sönder till grus.</p>

			<p>Höga Kusten består framför allt av den mörka bergarten gabbro, den ljusa anortositen och den röda Nordingrågraniten. De är alla är ungefär 1580 miljoner år gamla och är magmatiska bergarter – de är hårda och består av stelnad magma. I Höga Kusten finns också områden med sandsten, det vill säga eroderat material, som sand och lera som packats ihop och förvandlats till en sedimentär bergart. Den är mjuk och har skyddats av ett täcke av hård diabas – en mörkt gråsvart magmatisk bergart som syns i gångar och sprickor i berggrunden. Sandsten och diabas hör till de yngsta bergarterna – de är ”bara” cirka 1200-1500 miljoner år gamla.</p> <p>Foto: Norrfällsviken, Höga Kusten.</p>
17		<p>Rik växtlighet</p>	<p>Höga Kusten uppvisar frodig och mångsidig i vegetation, helt eller delvis knuten till landhöjningen. Djur- och växtlivet har utvecklat en stor mångfald både i vattnet som på land.</p> <p>Den sortering och fördelning av jordarter i landskapet som skett i samband med landets höjning ur havet är extrem. Därför finns hela skalan av skogstyper från de allra fattigaste till de rikaste koncentrerade inom ett begränsat område. Bland annat finns olika barrskogsbestånd och ovanliga lövträd som hassel, lind och alm.</p> <p>På klipporna mot norr finner man flera exotiska alpina arter.</p> <p>Många sydliga växter når sin nordgräns i Höga kustens norra delar. Stinknäva och skogssvingel</p>

			<p>är några av dem.</p> <p>Foto: Nordinggrå, Höga Kusten.</p>
18		<p>Människan – en sen inflyttare</p> <p>Ulvön</p>	<p>Det har gått 10 500 år sedan det första berget steg över havets yta efter den senaste istiden. Sedan dess har människor funnits vid den föränderliga havsstranden längs kusten. Havet har i alla tider lockat med sina möjligheter till fiske och fångst.</p> <p>Foto: Anja Sundberg, 2009.</p>
19		<p>I deras spår...</p> <p>Gene fornby (2009)</p>	<p>Vid de olika tidsperiodernas strandlinjer finns boplatser och fångstgropar från stenåldern, rösen från bronsåldern och gravhögar från järnåldern. Utifrån fornfynd är det alltså möjligt att se var strandlinjen har funnits vid olika tider. På vissa ställen är det bara 2-3 kilometer mellan de äldsta och yngsta spåren.</p> <p>Genom att mäta höjden över havet kan man fastställa strandbosättningarnas ålder, eftersom man utifrån fynden vet att människorna till stor del levde av vad havet gav. Från bronsåldern och långt fram i tid har människorna kombinerat fiske, jakt och sälfångst med jordbruk.</p> <p>På bilden ser vi Gene fornby – en rekonstruerad järnåldersboplats i anslutning till världsarvset med bland annat ett långhus.</p>
20		<p>I deras spår...</p>	<p>På 1500-1600-talet sökte sig många fiskare norrut längs norrlandskusten på jakt efter strömming och lax. De mest framgångsrika kom från Gävle, och de anlade fiskelägen längs Ångermanlandskusten. På sina</p>

			<p>Norrlandsresor tog de med sig hela familjer och boskap.</p> <p>Gävlefiskarnas tidigaste bebyggelse var enkel, och kokhusen, som de kallas, var enrummiga bostadshus utan innertak. Senare byggdes sjöbodar, bryggor och båthus – också av de inhemska fiskarna. Från den här tiden, 1600- och 1700-talen, finns också gamla kapell som minner om den tid då kristendomen fick fäste i Sverige – även ute på öarna vid Höga Kusten.</p> <p>På södra delen av ön finns rester av en nerlagd gruva med flera gruvhål och gruvgångar. Gruvbrytning har förekommit från och till sedan slutet av 1600-talet och inpå 1950-talet.</p> <p>Foto: Murberget, Läns museet Västernorrland.</p>
21			<p>Höga Kustens fascinerande landskap har utmanat och lockar många konstnärer. Helmer Osslund, som levde mellan 1866 och 1938, var en av dem. Det väckte stor uppmärksamhet när han 1898 första gången visade målningar från Norrland. Sundsvallsfödde Osslund bjöd då på en ny motivvärld och ett djärvt måleri som förebådade modernismen.</p> <p>En konstnärskoloni utvecklades i Nordingrå från mitten av 1900-talet. Inspirationen av bergen, dalarna, de djupa svarta tjärnarna, de mörka granskogarna och ljuset i det yttersta havsbandet var och är återkommande i deras verk.</p> <p>Per Julius, konstnär med bas i Frankrike och sommarhus i</p>

			<p>Örnsköldsvik, är en annan känd konstnär. Hans motiv hämtas ofta från Nordingråtrakten.</p> <p>Höga Kusten har också hamnat på frimärke. Året var 2005 och valören 10 kr!</p> <p>Resenärer och författare har även de påverkats av Höga Kustens dramatiska landskap. Linné skriver till exempel 1732 om backar som "man med möda tordes rida nerför". Selma Lagerlöf sätter 1907 Nils Holgersson på en bergstopp där han betraktar det ståtliga landskapet. Kerstin Ekman skriver bl.a. om Slåttdalsskrevan i skrönan "Rövarna i Skuleskogen" från 1988.</p>
22		<p>Upplev landhöjningen</p>	<p>Ett besök i Höga Kusten bjuder på fantastiska naturupplevelser. De höga bergen når ända fram till havet och djupa vikar skär in i landskapet. Man kan vandra med utsikter över hav och skärgård, genom den imponerande Slåttdalsskrevan och se kalottberg med skog på toppen ovanför högsta kustlinjen och klapperfält i olika nivåer.</p> <p>Kalottberg och klapperfält utgör världsarvets enastående universella värden (Outstanding universal Values).</p>
23		<p>Vandra i världsarvet</p>	<p>Den 130 kilometer långa Höga Kustenleden passerar jordbruksbygder, skogar, fiskelägen, fäbodvallar, sandstränder och mycket mer.</p> <p>Här är några fler besöksmål – från norr till söder – där det är lätt att spåra landhöjningen, men också människor genom årtusendena.</p>

24		<p>Skagsudde</p>	<p>Här finns både landhöjningsspår och fornminnen längs stigar som ringlar mellan hus och kalspolade klippor. En mareograf mäter den pågående landhöjningen. Den nuvarande fyren byggdes 1957 och ersatte då en fyr från 1800-talet.</p> <p>Foto: Lars Edman.</p>
25		<p>Trysunda</p>	<p>Tre öar har blivit en tack vare landhöjningen. Här har det varit fiskeläge sedan 1600-talet, nu med en strandnära bygata som särskiljer en tätt samlad rad med kokhus och sjöbodar från gistvallar och byggnader för djuren.</p> <p>På Trysunda kan man ströva mellan ljusa klapperfält och röda kalspolade hållar – spår av isen och landhöjningen.</p> <p>Trysunda, Skrubban och omgivande småöar är naturreservat sedan 1987. Foto: Rodas och Alexandrescu</p>
26		<p>Skuleberget, naturum Höga Kusten</p>	<p>Skuleberget är det mest kända av kalottbergen och har blivit något av ett landmärke och symbol för Höga Kusten. På väg upp till toppen, som nås med linbana eller per fot, finns en grotta och vid bergets fot finns ett naturum med utställningar. Härifrån utgår stigar och klätterleder upp på berget.</p>
27		<p>Skuleskogen</p>	<p>I nationalparken Skuleskogen finns gammal skog, intressanta växter och åtskilliga spår av landhöjningen – och av människor som jagat och fiskat i området. Här finns också Slättdalsskrevan, en majestätisk</p>

			klyfta som klyver Slåttdalsberget itu.
28	 <p>HÖGA KLIPPE KVARNENS SKARGÅRD</p> <p>Ulvön</p>	Ulvön	<p>På Ulvön finns sandbankar med musselskal högt över havet en bra bit inåt land – ett tydligt spår av att landet höjt sig. I Sandvikens fiskeläge finns sjöbodar som hamnar längre och längre från havet och stranden.</p> <p>Ulvön är unik som Norrlands största och äldsta fjärrfiskeläge av medeltida ursprung. I ett näpet kapell från 1622 finns rikligt med målningar. Ön har haft bofast befolkning sedan 1800-talet. Flera av författaren Lubbe Nordströms tidiga noveller utspelas i den här miljön.</p> <p>Ulvön är också ett surströmmingscentrum.</p> <p>Foto: Lars Bygdemark.</p>
29	 <p>HÖGA KLIPPE KVARNENS SKARGÅRD</p> <p>Höglinten</p>	Höglinten	<p>Här ligger världens kanske högst belägna klapperfält med strandvallar 260 meter över havet. Det 281 meter höga berget erbjuder en fantastisk utsiktsplats över världsarvet. Man kan också kika in i grottor.</p> <p>Besöksplatsen är även ett naturreservat.</p> <p>Foto: Ove Källström</p>
30	 <p>HÖGA KLIPPE KVARNENS SKARGÅRD</p> <p>Norrfällsviken</p>	Norrfällsviken	<p>I Norrfällsviken ses stora klapperfält, men också rösen från bronsåldern. Klapperbildningen fortgår ännu idag! De röda stenarna och hållarna består av nordinggrågranit.</p> <p>Besöksplatsen är även ett naturreservat.</p>

30		<p>Stortorget</p>	<p>Från utsiktsplatsen ser man hur landhöjningen formar landskapet, till exempel med den tydliga avsnörningen mellan Trångsundet och Vågsfjärden. På besöksmålet Mannaminne finns en världsarvsutställning, och mycket, mycket mer...</p> <p>Foto: John Granbo.</p>
31		<p>Rödklitten</p>	<p>Här kan man njuta av utsikten över Gaviksfjärden. Längs stigen till toppen finns en fornborg som minner om människors behov av skydd under oroliga tider.</p> <p>Foto: Ove Källström</p>
32		<p>Sörleviken</p>	<p>Ringkallebergets sida visar hur havet sorterat jorden efter senaste inlandsisen, med större block och klapper i sluttningen samt sand och lera i dalens botten. Sörleviken är på väg att snöras av från havet.</p> <p>Längst in i viken syns den avsnörda havsviken Kåstaviken.</p> <p>Foto: Metria.</p>
33		<p>Högbonden</p>	<p>En vidunderlig ö med en fyr från 1909 som numera också är ett vandrarhem. Här finns klapperfält, grottor, fornminnen och en hisnande utsikt över havet.</p> <p>Besökplatsen är även ett naturreservat.</p> <p>Foto: Johan Uebel</p>

34		<p>Storön</p>	<p>En ö med branta klippor och spännande geologi. Ön är uppbyggd av sandsten och diabas, som i södra spetsen bildar ett brant stup, medan öns yttersida uppvisar ett stort klapperfält. Landhöjningen har skurit av den gamla hamnens kontakt med havet. Här finns spår av ett gammalt fiskeläge.</p> <p>Besökplatsen är även ett naturreservat.</p> <p>Foto: Tomas Birkö.</p>
35		<p>År 2000 Världsarvet Höga Kusten</p>	<p>Med de här platserna – och fler därtill – fördes Höga Kusten in på världsarvlistan som ett naturarv år 2000 på grund av områdets speciella landhöjningsgeologi. Den relativa landhöjningen uppgår som nämnts till 286 meter över nuvarande havsyta. En jämförelse med alla landhöjningsområden i världen efter senaste istiden visar att det enda jämförbara området ligger i Hudson Bay i Kanada där motsvarande värde är 272 meter. Avståndet mellan högsta kustlinjen i Höga Kusten och den nuvarande kustlinjen är på grund av den kuperade terrängen bara ett par km medan motsvarande avstånd i Hudson Bay är cirka 50 km. Landhöjningens geologiska och biologiska effekter är därmed utomordentligt tydliga och koncentrerade i Höga Kusten medan de är utspridda och diffusa i Hudson Bay.</p> <p>Höga Kusten är det förnämsta exemplet för studier och förståelse av de viktiga processer som format nedisade och landhöjda delar av jordytan ... och som har haft avgörande betydelse för förklaringen av:</p>

			<ul style="list-style-type: none"> – olika vegetationstypers fördelning under och över högsta kustlinjen – villkoren för människors bosättning – nuvarande fördelning mellan odlad mark och skogsmark i landskapet. <p>Höga Kusten är beläget i ett klimatområde som medger ett väsentligt bredare spektrum av dessa förhållanden än Hudson Bay som ligger inom en region med permafrost.</p> <p>Foto: Ove Källström.</p>
36		<p>År 2006 Världsarvet Höga Kusten/Kvarkens skärgård</p>	<p>År 2006 togs Kvarkens skärgård upp på världsarvslistan som en utvidgning av världsarvet Höga Kusten.</p> <p>Foto: Olli Breilin, GTK.</p>
37	 <p>”Höga Kusten är en av de platser på jorden där landhöjning pågår efter inlandsisens avsmältning. Den isostatiska höjningen är väl illustrerad och områdets särprägel är omfattningen av landhöjningen, 286 meter, som överträffar andra platser. Området är typlokal för forskning om isostatisk landhöjning, ett fenomen som först bevisats och studerats här.”</p>	<p>Unescos motivering</p>	<p>Till sist, ett citat ur motiveringen till Höga Kustens utnämning till världsarv.</p> <p>Foto: Rotsidan, Höga Kusten.</p>
38			

HÖGA RIKTETS
KAMMAREN
KAMMAREN

INOMSTÄMME
 1914-1915
 1916-1917
 1918-1919
 1920-1921
 1922-1923
 1924-1925
 1926-1927
 1928-1929
 1930-1931
 1932-1933
 1934-1935
 1936-1937
 1938-1939
 1940-1941
 1942-1943
 1944-1945
 1946-1947
 1948-1949
 1950-1951
 1952-1953
 1954-1955
 1956-1957
 1958-1959
 1960-1961
 1962-1963
 1964-1965
 1966-1967
 1968-1969
 1970-1971
 1972-1973
 1974-1975
 1976-1977
 1978-1979
 1980-1981
 1982-1983
 1984-1985
 1986-1987
 1988-1989
 1990-1991
 1992-1993
 1994-1995
 1996-1997
 1998-1999
 2000-2001
 2002-2003
 2004-2005
 2006-2007
 2008-2009
 2010-2011
 2012-2013
 2014-2015
 2016-2017
 2018-2019
 2020-2021
 2022-2023
 2024-2025